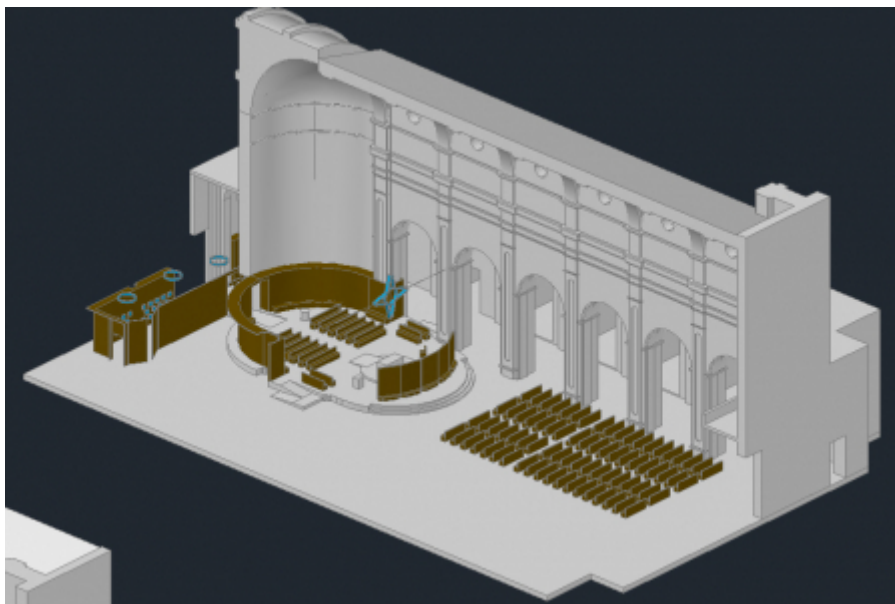

Capgirant Sant Antoni (1). El projecte

Dv, 25/10/2019 per Eloi Aran Sala

[Betel. Arquitectura, Art i Religió](#)

No és que haguem posat un sant cap per avall, castigant-lo de cara a la paret o com qui gira el quadre d'un rei desafortunat, però el projecte que presento avui tracta de "girar 180 graus" l'esquema funcional del temple parroquial de Sant Antoni Abat, a Vilanova i la Geltrú. La situació que ha motivat aquest projecte és digna de tenir en compte, atès que es tracta d'un cas en el que els canvis urbans afecten el funcionament de la peça eclesial; en d'altres paraules, la transformació urbana de l'entorn d'una església no és aliena a la manera de relacionar-se i entendre el vincle de la comunitat parroquial envers la ciutat. Allò que és i vol ser la presència eclesial en relació a la societat contemporània passa per la manera de relacionar-se l'edifici eclesial en relació a la ciutat.

Unes quantes dades històriques per entendre l'edifici

El temple actual de Sant Antoni Abat parteix de l'acord de transformació de l'antiga església del segle XIV per una de majors dimensions l'any 1663. De fet, el projecte del campanar va ser ideat per [Fra Josep de la Concepció](#) el 1670 i es va iniciar l'any següent. La reforma va començar per la façana de la Plaça de les Neus i va anar avançant cap a la Plaça de sant Antoni amb les seves tres naus i capelles laterals (algunes d'elles amb intervencions d'en Jujol) de dimensions considerables. La nau central té catorze metre de llum i cinquanta-sis de llargada i vint-i-sis d'alçada, sent coberta amb volta d'aresta; mentre que les naus laterals fan gairebé cinc metres de llum per gairebé cinquanta-vuit de llargada i dotze metres d'alçada, cobertes amb volta de canó. A banda i banda, trobem les capelles laterals de uns sis per sis metres aproximadament. En aquestes franges laterals de les capelles també s'hi allotja un accés lateral, la sagristia i la capella del santíssim. Estem parlant, per fer-nos-en una idea, d'aproximadament la meitat d'una illa de l'Eixample de Barcelona.

La cronologia de les obres va ser la següent. Quan s'havia d'iniciar la construcció de l'església, la guerra de Successió ajornà l'obra, que no començà fins al 1734. El

1771 es va beneir, quan encara no era acabada. El 1790 es reprengué la construcció i s'enderrocà l'antic temple. Les obres es van interrompre de nou el 1800. Entre el 1826 i el 1830 es tornà a treballar i el 1831 es tornà a beneir, un cop acabades les naus. La façana s'acabà el 1879. Durant la guerra del 1936 l'edifici va sofrir greus destrosses. La reconstrucció s'inicià en acabar la guerra i es prolongà fins al 1977, amb la intervenció a la façana de la Plaça de les Neus. Finalment, hi hagué una readaptació l'any 1959 realitzada per l'equip format per l'aparellador Jordi Cantó, l'escultor Tomàs Bel i el pintor Lluçia Navarro que ja s'avançava a les directius posteriors del Concili Vaticà II.

El fet rellevant que singularitza el temple i justifica el present projecte és, precisament, la creació de la [Rambla Principal de Vilanova i la Geltrú](#), que creua tota la població des de la costa fins a la Plaça de les Neus. El que era “el darrera” del temple, on hi havia l'absis i el cementiri posterior, va acabar sent-ne la façana principal, de forma que les naus laterals rodegen el gran absis de la nau central convertint-se en una mena de deambulatori perimetral.

Requeriments del projecte

El despatx T113-Taller d'Arquitectura entrà en escena arrel de la intervenció realitzada al temple parroquial de [Santa Madrona del Poble-Sec](#) de Barcelona. Els problemes que es plantejaven eren de caire pastoral, és a dir, que afectaven el funcionament de l'activitat del temple i, per tant, demanaven una nova forma, especialment pel que respecta a l'àmbit del presbiteri i el creuer transversal anterior a la nova façana de la Plaça de les Neus.

Relació entre els assistents a les celebracions: El presbiteri s'eleva fins a gairebé dos metres per sobre el nivell de la nau, hi ha deu i quinze metres entre la seu i l'altar respecte el primer banc de la nau principal respectivament. Les distàncies comporten la dispersió dels membres de l'assemblea en les celebracions.

Sectorització i control: Per accedir a la missa diària que s'esdevé a la capella del Santíssim cal recórrer tota l'església des de la façana de Sant Antoni Abat i es perd el control de la totalitat de l'espai. No es pot usar l'església a mode d'àmbits i la instal·lació lumínica i de confort tampoc ajuda gaire.

Ampliació de possibilitats d'activitats pastorals: L'actual distribució del temple no ajuda a implementar les noves accions pastorals per desenvolupar la tasca evangelitzadora.

Idea de projecte

Ateses les circumstàncies i havent estudiat l'edifici, es proposa i s'aprova el següent:

Capgirar l'església: L'actuació preveu "capgirar" el funcionament de l'església perforant una obertura pel centre de l'absis, tot aprofitant que ja hi ha un arc de descàrrega d'un vitrall tapiat en la cara interior de l'absis. Aquesta obertura connecta directament el presbiteri amb l'espai de deambulatori, o nàrtex, a la façana de la Plaça de les Neus, fet que aproxima, tant espacial com visualment, l'espai litúrgic a la població.

Una església dins d'una altra. Es proposa rebaixar el presbiteri actual fins assolir la cota de mig metre per damunt de la nau central, a excepció de la base de l'altar que es proposa a setanta centímetres. Aquest fet facilita la incorporació de rampes accessibles de dues tramades entre les pilastres laterals prèvies a l'absis central i una rampa practicable per assolir el canvi de cota des del nàrtex fins al presbiteri a mode de catifa central. El fet d'accedir pel centre de l'absis comporta, de retruc, el canvi d'orientació habitual del president de la celebració disposant-se a l'altra banda del nou altar i encabint els celebrants, fins a 170, dins d'un nou presbiteri que s'amplia amb la mateixa forma circular de l'absis però inversa. Així s'aconsegueix la proximitat necessària de l'assemblea entorn l'altar, que es desplaça una tramada de creuer. Es preveu que aquesta nova disposició sigui l'habitual en les celebracions dominicals, sense fer ús de la resta de la nau central, que es reserva per esdeveniments singulars que requereixin major capacitat o l'ús de l'accés per la Plaça de Sant Antoni. Per reforçar i significar la nova centralitat de l'altar es proposa una creu suspesa al seu damunt i un nou fons o retaule mòbil per tallar les visuals cap a la bancada de la nau principal. Per a les grans celebracions, quest retaule mòbil passa a l'altra banda de l'altar de la mateixa manera que el president canvia d'orientació. Aquest canvi d'orientació depenent de la tipologia celebrativa també afecta a la resta de mobiliari litúrgic, la seu i l'ambó, que poden tenir les dues disposicions.

Crear un Atri dels Gentils. El fet de capgirar l'església comporta la revaloració de l'espai del nàrtex entre l'absis del presbiteri i la façana de la Plaça de les Neus. Per

tal de poder usar aquest espai com lloc de relació de la comunitat cristiana oberta a la resta de la població es proposa la creació de dues portes d'iguals característiques que la nova porta de l'absis en les naus laterals, de forma que es pot sectoritzar de la resta del temple i s'hi poden dur a terme activitats específiques amb un horari d'obertura major. Per tal de dotar de possibilitats pastorals l'espai de vestíbul sense afectació als murs del temple, es dissenya un mobiliari mòbil, a mode de petits quioscs, que presenta el mateix acabat de les portes per una banda mentre que, per la cara interior es presenta com un nou suport adaptat per a exposicions, emmagatzematge o projeccions. La divisió permet recuperar també un accés a la Capella del Santíssim que actualment també resta tapiat des del mateix espai del nou vestíbul, de forma que es pot oferir activitat litúrgica, de pregària personal o pastoral sense haver de fer ús de la totalitat de l'espai.

